

Publikacja jest napisana dobrym, jasnym językiem. Nie ulega wątpliwości, że będzie ważną pozycją dla badaczy i miłośników historii oraz trafi pod strzechy wszystkich parafian. Rozprawa została napisana na seminarium naukowym z zakresu historii Kościoła na Wydziale Historii Kościoła Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie pod kierunkiem Ks. prof. dr hab. Jana Związka.

Czesław Mazurek

E. Matulewicz, *Świętość chrześcijanina według błogosławionego Jerzego Matulewicza*, Wyd. Księży Marianów, Warszawa – Lublin 2003, ss. 300.

Zanim przedstawię treść prezentowanej książki, wpierw napiszę kilka zdań o bł. Jerzym Matulewiczu. Urodzony koło Mariampola na Litwie, wykształcony w Kielcach, Warszawie, Petersburgu i Fryburgu, był biskupem Wilna w latach 1918 – 1925. Odnowił Zakon Marianów, przekształcając go w Zgromadzenie Księży Marianów. Założył dwa żeńskie zgromadzenia zakonne – Siostr Ubogich Niepokalanego Poczęcia (1918) i Siostr Służebnic Jezusa w Eucharystii (1923 – 1924). Na Uniwersytecie we Fryburgu uzyskał doktorat z teologii dogmatycznej. Był profesorem i wicerektorem Akademii Duchownej w Petersburgu, a od 1911 r. przełożonym generalnym Zgromadzenia. W mariańskim nowicjacie i Domu Studiów we Fryburgu wykładał ascetykę i mistykę księżom marianom studiującym na tamtejszym Uniwersytecie. Założył domy marianów m. in. w Stanach Zjednoczonych, w Warszawie na Bielanach i na Pradze, w Mariampolu na Litwie. W 1925 r. został mianowany przez Piusa XI arcybiskupem i posłany jako Wizytator Apostolski do Kowna. Zorganizował litewską prowincję kościelną i przygotował projekt konkordatu Litwy ze Stolicą Apostolską. Po jego śmierci 27.01.1927 r. papież Pius XI powiedział, że był to „człowiek prawdziwie święty – vir vere sanctus”. Jan Paweł II beatyfikował go 28.06.1987 r.

Do podjęcia tego tematu pracy skłoniły Autorkę następujące powody: 1) rozpoczęte badania nad teologią duchowości Błogosławionego, które wymagają kontynuacji i kompleksowego opracowania jego duchowej nauki; 2) brak naukowego opracowania tematu świętości według bł. Jerzego Matulewicza; 3) ukazanie mało znanego mistycznego wymiaru jego duchowości na podstawie nowo odkrytych źródeł; 4) pragnienie ofiarowania Zgromadzeniu Księży Marianów, Siostrm Eucharystkom i Siostrm Ubogim od Niepokalanego Poczęcia naukowego opracowania tematu świętości na podstawie pism ich Ojca Odnowiciela i Założyciela, dla pożytku duchowego i naukowego członków tych

zgromadzeń; 5) włączenie nauki bł. Jerzego do dorobku teologii duchowości w Polsce, na Litwie i na świecie; i wreszcie (6) ukazanie wielkości i świętości osoby bł. Jerzego w okresie przygotowań do jego kanonizacji.

E. Matulewicz opracowała temat w oparciu o wszystkie istniejące źródła w języku polskim, litewskim i łacińskim. Są to zarówno pisma wydane drukiem, jak również rękopisy. Do najważniejszych dzieł drukowanych należy *Dziennik duchowy* pisany przez ks. Matulewicza w języku litewskim w latach 1910 – 1925 w Petersburgu, Fryburgu, Wilnie i Rzymie. Pierwsza część, nosząca dany przez Błogosławionego tytuł: *Refleksje, oświecenia, natchnienia, postanowienia* powstawała w latach 1910 – 1914, kiedy to bł. Jerzy pracował nad *Instrukcjami* i organizował ukryty nowicjat mariański. W życiu duchowym Błogosławiony osiągnął w tym czasie najwyższe stopnie modlitwy mistycznej, dochodząc do małżeństwa duchowego, o czym świadczą jego słowa zapisane w *Dzienniku*. Drugą część stanowi *Dziennik Biskupa Wilna*, który kończy się zapisem z pobytu w Rzymie po rezygnacji z biskupstwa wileńskiego w 1925 r. Całość *Dziennika* została wydana w języku litewskim w dwóch kolejnych wydaniach: amerykańskim z 1991 r. i krytycznym wydaniu litewskim z 1998 r. W Polsce drukowano tylko cz. I w tłumaczeniu ks. Kazimierza Oksiutowicza jako *Dziennik duchowy* z lat 1910 – 1914, który miał trzy wydania. Fragmenty drugiej części ukazały się jako *Dziennik biskupi* w zbiorze p.t. *Pisma wybrane*.

Kolejnym źródłem drukowanym są *Listy polskie* Błogosławionego wydane w trzech tomach. Pisane najczęściej do marianów, dotyczą spraw Zgromadzenia, a także tematów osobistych i duchowych zarówno bł. Jerzego, jak i poszczególnych adresatów. Korespondencja ta stanowi również dokumentalny zapis praktyki kierownictwa duchowego. Pod tym względem wyjątkowy jest zbiór 80 listów pisanych na przestrzeni 20 lat do Wandy Jeute, która w 1923 r. została pierwszą przełożoną Eucharystek.

Ważne źródło dla potrzeb niniejszej pracy stanowi rozprawa doktorska bł. Jerzego Matulewicza pisana w języku łacińskim we Fryburgu w 1902 r. p.t. *Doctrina Russorum de statu iustitiae originalis* wydrukowana sumptem Autora w Krakowie w 1903 r. Dysertacja Błogosławionego z dziedziny teologii dogmatycznej zawiera porównanie nauczania Kościoła katolickiego z nauczaniem prawosławia na temat stanu sprawiedliwości pierwotnej. Dla potrzeb niniejszej pracy bardzo przydatne są wypowiedzi bł. Jerzego na temat łaski, organizmu nadprzyrodzonego i stanów pierwotnych człowieka.

Kolejnym źródłem drukowanym są *Konstytucje Zgromadzenia Księżąt Marianów*. Pierwszą redakcję *Konstytucji* zaaprobował Pius X w 1910 r. Bł. Jerzy pracował nad nimi dalej w latach 1922-1926. Dzieło pisane po łacinie opatrzone *Pismem okólnym o Konstytucji* bpa Jerzego z dnia 12 stycznia 1924 r. zaaprobował papież Pius XI. Drukiem wydano *Konstytucje* już po śmierci Błogosławionego: w języku łacińskim w Rzymie w 1930 r. i w języku polskim w Krakowie w 1933 r.

Następną ważną drukowaną pozycją źródłową są *Instrukcje Zgromadzenia Księży Marianów*. Błogosławiony pisał je na pojedynczych kartkach po łacinie w latach 1911 – 1914. Kilka z nich powstało w okresie późniejszym w Wilnie. Po pierwszym wydaniu litewskim z 1928 r. dopiero w 1959 r. przyjęto w Rzymie i wydano drukiem, z pewnymi skrótami i poprawkami łaciński tekst *Instrukcji*. *Instrukcje* są ważnym dziełem duchowym, stanowiącym uzupełnienie *Konstytucji*.

Przetłumaczone na język polski *Listy litewskie* Błogosławionego doczekały się naukowego opracowania w jednotomowym dziele przygotowanym do druku pod redakcją ks. J. Bukowicza MIC i T. Górskiego MIC. Szczególnie ważne dla tematu niniejszej pracy są listy adresowane do księży marianów: F. Buèysa, J. Totoraitisa, A. Civinskasa i W. Dvaranauskasa.

Odrębne źródła stanowią rękopisy Błogosławionego przechowywane w archiwum Generalnym Marianów w Rzymie. Sporządzono z nich odpisy maszynowe i skatalogowano w 1956 r. jako *Manuscripta polona* i *Manuscripta latina*. Manuskrypty polskie zawierają opracowania tematów konferencji, które służyły formacji duchowej zakonników w odnowionym Zgromadzeniu, klerykom w Akademii Duchownej, księżom, a także siostrzom z ukrytych zgromadzeń zakonnych. Są to szkice do konferencji, zawierające punkty i główne myśli. Jednakże mimo tego roboczego charakteru stanowią one wyraźny, konkretny i szczegółowy zapis myśli teologicznej Błogosławionego.

Sięgnięcie do łacińskich rękopisów Błogosławionego, których fotokopie z odpisów maszynowych sporządzone w archiwum Generalnym Marianów w Rzymie można było obejrzeć jedynie na mikrofilmach, spowodowało odkrycie, że zawierają one wykłady z teologii życia duchowego, wśród których aż 126 stron maszynopisu poświęconych jest mistyce. Z tych mikrofilmów wykonano w Bibliotece Narodowej w Warszawie kserokopię dwóch tomów manuskryptów, zawierających łącznie 871 stron tekstu łacińskiego. *Manuscripta latina* stały się jednym z głównych źródeł niniejszej pracy. Zawarte w nich teksty mają charakter starannie przygotowanych wykładów, które mogły być wygłoszone bądź to dla słuchaczy Akademii Duchownej w Petersburgu lub członków utworzonego tam nowicjatu mariańskiego, bądź też raczej dla członków Zgromadzenia przebywających w nowicjacie i Domu Studiów we Fryburgu. Pisane starannie, piękną łaciną, bez skrótów myślowych, punktów, czy urwanych zdań, nie posiadają charakteru szkiców czy brudnopisu, jak to jest w przypadku manuskryptów polskich. Do przygotowania tych tekstów Autor korzystał z różnych źródeł: św. Tomasza z Akwinu i tomistów współczesnych Błogosławionemu (np. o. N. Del Prado), wielkich świętych Karmelu i innych autorów szkoły karmelitańskiej, z pism Jana Gersona oraz w niewielkim stopniu w wykładach nie dotyczących mistyki – ze źródeł jezuitckich. Nie udało się Autorce niestety odnaleźć żadnych bezpośrednich dowodów świadczących o czasie powstania manuskryptów oraz ich przeznaczeniu, dlatego klasyfikacja

tych tekstów oparta jest jedynie na analizie ich formy i treści oraz na wiadomościach ze źródeł historycznych i biograficznych.

Ostatnim źródłem nie drukowanym jest zbiór tekstów w języku polskim p.t. *Konferencje ascetyczne* sporządzone przez polskich marianów w 1967 r. i przechowywane w Archiwum Marianów Prowincji Polskiej w Warszawie. Zawiera on konferencje głoszone przez ks. Matulewicza do zakonnic w Warszawie w latach 1906 – 1920. Konferencje były notowane przez słuchaczki ręcznie w zeszytach, a następnie przepisane na maszynie przez księży marianów w dwóch tomikach.

Bezcenną zasługą E. Matulewicz jest więc zebranie i wykorzystanie w pracy po raz pierwszy całej literatury piśmienniczej bł. Jerzego. Dzięki znajomości j. litewskiego Autorka w sposób znakomity odczytała źródła i stworzyła nowatorską koncepcję świętości, odbiegającą od dotychczasowych opracowań hagiograficznych.

Temat pracy Autorka przedstawiła w pięciu rozdziałach. W rozdziale pierwszym poszukiwano odpowiedzi na pytanie o istotę świętości. Najpierw wyjaśnione zostało samo pojęcie świętości w jego różnych ujęciach. Następnie przedstawiono dwa główne aspekty świętości: jej wymiar ontyczny i drugi wymiar, jakim jest pierwszorzędna rola miłości łączącej człowieka z Bogiem. W rozdziale drugim ukazane jest życie chrześcijańskie w aspekcie dynamicznym jako proces rozwoju życia duchowego zmierzający do zjednoczenia z Bogiem. Omówione zostało powołanie do świętości, współpraca z łaską, wzrastanie w świętości oraz znaki postępu w życiu duchowym. Następnie na podstawie pism bł. Jerzego przedstawione zostały różne drogi prowadzące do świętości, a wśród nich *trzy drogi rozwoju życia duchowego* i inne określenia stopni rozwoju świętości spotykane w pismach bł. Jerzego. W ostatnim paragrafie tego rozdziału ukazano nauczanie bł. Jerzego na temat czynnych i biernych oczyszczeń władz człowieka. Rozdział trzeci jest poświęcony zjednoczeniu mistycznemu z Bogiem jako szczytowemu etapowi rozwoju świętości i pełni dojrzałości życia chrześcijańskiego. Ukazana została istota zjednoczenia mistycznego oraz kontemplacja wlna w trzech aspektach: jako dar Boży, nadprzyrodzone działanie i szczególny rodzaj poznania. Następnie omówione zostały stopnie zjednoczenia mistycznego i nadzwyczajne zjawiska mistyczne. Rozdział czwarty poświęcony jest problemowi realizacji świętości w apostołacie. Omówione zostało zagadnienie osobistej świętości jako fundamentu działalności apostołskiej. Następnie ukazano poglądy bł. Jerzego na temat form realizacji świętości w służbie Bogu i Kościołowi, problem apostołatu powszechnego oraz zagadnienie zawierzenia apostołatu opiece Maryi. W rozdziale piątym przedstawione są środki rozwoju świętości, takie jak sakramenty, modlitwa, życie według rad ewangelicznych i stosowanie umartwień. Na zakończenie omówiono problem uświęcającego działania pracy.

E. Matulewicz stwierdza, że koncepcja świętości bł. Jerzego Matulewicza kształtowała się w oparciu o trzy główne filary duchowości: jezuicką, dominikańską i karmelitańską. Poprzez różne ujęcia świętości Błogosławiony dochodzi w oparciu o naukę św. Tomasza do głównego sformułowania koncepcji świętości, w myśl której świętość to ukierunkowanie całego człowieka i jego aktów ku Bogu; doskonała harmonia, jedność i integracja całej osoby w Bogu; jedność i harmonia między ideałem, czynem i wolą Bożą. Istota zaś świętości polega na łasce uświęcającej i miłości – stwierdza krótko Błogosławiony. Te dwa bowiem, nawzajem warunkujące się komponenty dopuszczają człowieka do uczestnictwa w świętości samego Boga, czyli jedynej prawdziwej świętości, gdyż „poza Bogiem nie ma nic absolutnie doskonałego”. Łaska wraz z towarzyszącymi jej cnotami i darami Ducha Świętego stanowi wymiar ontyczny i habitualny świętości (*perfectio permanens seu habitualis*). Człowiek jest tym świętszy i doskonalszy, im więcej uczestniczy w łasce.

Drugim komponentem świętości jest miłość, która stanowi wymiar aktualny, operatywny lub działaniowy świętości (*perfectio actualis seu operans*). Miłość kształtuje pozostałe cnoty i nadaje wartość wszystkim czynom. Stanowi ona istotę i miarę świętości oraz „więź doskonałości”, ponieważ łączy człowieka bezpośrednio z Bogiem. Jedynie przez miłość człowiek może w kontemplacji otrzymywać większe poznanie Tego, który jest Miłością. Doskonała miłość prowadzi do zjednoczenia mistycznego z Trójcą Świętą i realizuje się w służbie Bogu i ludziom. Podobnie jak łaska, miłość nie ma w tym życiu żadnego ograniczenia wzrostu.

W dążeniu do świętości najważniejsze jest osiągnięcie wysokiego stopnia łaski uświęcającej w połączeniu z wysokim stopniem miłości. Istotne jest, aby wzrastało znaczenie tych dwóch komponentów świętości. Dla osiągnięcia tego potrzebne jest zdaniem bł. Jerzego oczyszczenie z grzechów i uporządkowanie namiętności, przyozdobienie cnotami, utwierdzenie w łasce, bogactwo dobrych czynów, przyłgnięcie do Boga i zjednoczenie z Nim przez miłość. Drogą do mistycznego zjednoczenia z Bogiem i niezbędnym środkiem do osiągnięcia „nadprzyrodzonej doskonałości” jest kontemplacja wlna. Błogosławiony wyjaśnia jej naturę jako najznakomitszego daru Ducha Świętego ujawniającego się w rozumie. W znaczeniu habitualnym jest ona, podobnie jak łaska uświęcająca, darem Bożym nadprzyrodzonym, wlnym, nierozdzielnie zjednoczonym z miłością. Mimo iż kontemplacja wlna jest darem Bożym, który nie jest udzielany każdemu, stanowi ona jednak integralny – a nie nadzwyczajny – element rozwoju życia chrześcijańskiego. Dar ten nie ma bowiem charakteru charyzmatu, który nie zależy od osobistej świętości, lecz przeciwnie – wymaga od obdarowanego osiągnięcia własnym wysiłkiem ascetycznym pewnego poziomu doskonałości. Kontemplacja wlna jest, zdaniem bł. Jerzego, rodzajem łaski uczynkowej działającej (*operans*), której Bóg zaczyna udzielać w miejsce dotychczas udzielanej łaski uczynkowej współdziałają-

cej (*cooperans*). W znaczeniu aktualnym kontemplacja wlna polega na akcie intelektu, który bywa określany jako poznanie, widzenie, wycucie lub wewnętrzna mowa Boga. Stanowi ona wiedzę o Bogu, pochodzącą od darów mądrości i rozumu, otrzymywaną w sposób wlny „w miłosnym uścisku” Boga.

Błogosławiony wyjaśnia naturę zjednoczenia mistycznego i opisuje cztery stopnie tego zjednoczenia. Ważnym podkreśleniem bł. Jerzego jest to, że w dwóch najwyższych stopniach zjednoczenia mistycznego nigdy nie dochodzi do tak wielkiego pochłonięcia człowieka w Bogu, aby nie było żadnego działania rozumu i woli. Zawsze pozostawiona jest człowiekowi wolność konieczna do zasługi. Również tzw. bierność przyjmowania Bożych udzielań w kontemplacji wlanej nie jest biernością absolutną i bezczynnością, gdyż, jak zauważa Błogosławiony, podczas kontemplacji człowiek poznaje i kocha, a więc działa. Błogosławiony zauważa, że zjednoczenie mistyczne w najwyższym stopniu, czyli zjednoczenie przekształcające, dokonuje się na dwóch płaszczyznach: habitualnej i aktualnej. Pierwsze z nich polega na stałej obecności Ukochanego w duszy kochającej i nie jest niczym innym, jak łaską habitualną bardzo ugruntowaną i daną na sposób stały. W zjednoczeniu aktualnym rozum przylega do Boga przez poznanie, a wola przez miłość i „kosztowanie” Go. Dzięki istnjącemu jednocześnie zjednoczeniu habitualnemu, zjednoczenie aktualne na stopniu małżeństwa duchowego nie powoduje już żadnych zjawisk nadzwyczajnych, jak to było w zjednoczeniu ekstatycznym i nie wstrzymuje osoby będącej w tym zjednoczeniu od zewnętrznego działania. Sprawia natomiast, że działania człowieka są powodowane poruszeniami Ducha Świętego. Na tym najwyższym w tym życiu stopniu doskonałości na drodze kontemplacji wypełnione zostaje polecenie Chrystusa: *Bądźcie doskonali...* (Mt 5,48), to znaczy bądźcie doskonałymi naśladowcami doskonałości Bożych, bądźcie Jego podobieństwem. Cnoty heroiczne, czyli cnoty duszy oczyszczonej (*virtutes animi purgati*) są osiągniętym na tym stopniu mistycznego zjednoczenia podobieństwem Bożym w duszy i zapoczątkowaniem życia wiecznego w niebie.

Według koncepcji bł. Jerzego świętość nie jest jednakże specjalizacją w poszczególnych cnotach, lecz „pewnym przymiotem człowieka, pewnym usposobieniem duszy, która nadaje jej odrębny charakter”. Świętość obejmuje bowiem całego człowieka, który staje się -mimo pozostających w nim nadal ułomności własnej natury – harmonijną całością uporządkowaną i zintegrowaną w Bogu. Święty nie rozprasza się, nie dzieli swego życia na części, nie szuka celów szczegółowych, gdyż jego naczelnym celem i środowiskiem istnienia jest Bóg.

Główną cechą Błogosławionego w podejściu do tematu świętości jest maksymalizm miłości, zarówno w tej wewnętrznej i czysto duchowej, jak również miłości czynnej zewnętrznie, wyrażającej się w gorliwej służbie dla Kościoła. Wyrazem tego są takie zwroty, jak owo ignacjańskie „*magis*”, przynależące do „większej” miłości, „większych” czynów i starań o „większą” chwałę

Bożą oraz tak często powtarzane przez bł. Jerzego zwroty, aby „wszystko” oddać Bogu, „całe swoje życie” poświęcić dla Boga, „wszystko” odnawiać w Chrystusie, być „wszystkim dla wszystkich”, „wszędzie” wnosić Chrystusa, uczynić „całkowity” dar z siebie, stać się „całopalną ofiarą” dla Boga, „wszystko” poświęcić dla Boga i Kościoła. Swoje własne odczucie i pragnienie duchowe bł. Jerzy wyraża, pisząc, że chce być „jak świeca na ołtarzu” spalająca się całkowicie dla Boga lub „jak ziarnka kadzidła”, wydające miłą woń dla „większej” chwały Bożej.

Jednym z przejawów doskonałej miłości jest miłość wobec nieprzyjaciół. Dla bł. Jerzego Matulewicza, który przez całe życie doznawał wielu krzywd i przykrości z powodu wierności Chrystusowi i Ewangelii, słowa Chrystusa: *miłujcie nieprzyjaciół swoich* (Mt 5,44) stały się głównym programem życia duchowego i nauczania. Jako swoje własne przyjął hasło z Listu św. Pawła do Rzymian: *zło dobrem zwyciężaj* (Rz 12,21) i umieścił je jako zawołanie biskupie w swoim herbie, a także wprowadził je jako normę obowiązującą w Zgromadzeniu Księży Marianów, zamieszczając je w I rozdziale *Instrukcji zakonnych*.

Aktualność myśli Błogosławionego widoczna jest m.in. w koncepcji apostołatu jako realizacji świętości. Dziś również stwierdzamy, że niezbędnym warunkiem doskonałego apostołatu jest oparcie go na fundamencie osobistej świętości, gdyż tylko taki apostołat może być skuteczny, który jest owocem własnego wzrastania w świętości i przekazywaniem innym owoców własnego poufnego obcowania z Bogiem. Doskonałe apostołstwo polega na przekazywaniu innym samego Chrystusa, z którym chrześcijanin jest zjednoczony, a także na byciu wśród ludzi „stronnikiem Chrystusa i Jego sprawy”. Zostało to wyrażone przez Błogosławionego w postaci trzech haseł: „wszędzie wnosić Chrystusa”, „wszystko odnowić w Chrystusie” i „wszystkich pozyskiwać dla Chrystusa”. Wielkim celem apostołstwa osób świętych jest troska o dobro Kościoła. Bł. Jerzy wyraził ten cel, ustanawiając hasło dla Zgromadzenia Księży Marianów, które brzmi: *Pro Christo et Ecclesia*. Całe nauczanie Błogosławionego wyraża jego ogromną miłość do Kościoła, wierność według zasady „trzymanie z Kościołem” i posłuszeństwo Ojcu Świętemu. Wobec wielu zgorszeń i grzechów zdarzających się w Kościele w każdych czasach, nadal bardzo aktualne jest dążenie do oczyszczania Kościoła i podejmowanie działań wynagradzających. Bł. Jerzy wyrażał to, pisząc iż w dziele oczyszczania Kościoła sam pragnie być „jak ścierka, którą wszystko wycierają”. W miejscu, gdzie powstają rany potrzebna jest ekspiacja. Nadal potrzebni są zatem ludzie święci, którzy będą wynagradzać wszystkie zniewagi i udręczenia Kościoła swoją miłością, pokutą, cierpieniem, łzami, modlitwą, gorliwą i ofiarną służbą.

W wyniku reformy i odnowy Kościoła po Soborze Watykańskim II zrealizowały się dwie idee Błogosławionego: powszechne powołanie do świętości, wynikające z jednakowej dla wszystkich łaski chrztu oraz idea powszechnego

apostolatu. Ta pierwsza myśl zapoczątkowana w Kościele przez św. Franciszka Salezego znalazła wyraz w Konstytucji dogmatycznej o Kościele oraz w nauczaniu Jana Pawła II. Błogosławiony zauważał możliwość dojścia do zjednoczenia z Bogiem również osób żyjących w świecie, jeśli tylko potrafią uwolnić się od przywiązań i za pomocą środków im dostępnych będą dążyć do nie – zwykłej (*non communis*) miłości, to znaczy do wykonywania zwykłych codziennych czynności z niezwykłą miłością. Natomiast idea apostolatu powszechnego polegała z jednej strony na kierowaniu działań apostolskich do „wszystkich ludzi bez wyjątku” i bycie jak Apostoł Paweł „wszystkim dla wszystkich” wobec ludzi różnych stanów i narodów, mężczyzn i kobiet ze wszystkich krajów i różnych ras, aby wszystkich ogarnąć miłością na wzór Chrystusa i wszystkich doprowadzić do zbawienia. Drugi aspekt powszechnego apostolatu polegał na dopuszczeniu do wykonywania zadań apostolskich wszystkich chrześcijan: mężczyzn i kobiet, ludzi ze wszystkich narodów i warstw społecznych, ze wszystkich stanów życia w Kościele. Błogosławiony widział konieczność włączenia do działań apostolskich odpowiednio przygotowanych ludzi świeckich, którzy głosiliby Ewangelię w świecie – wśród nauczycieli, robotników, rolników, służących, rzemieślników, w fabrykach, instytucjach, wyższych uczelniach, domach prywatnych, w zakładanych bractwach, stowarzyszeniach katolickich, zakładach opiekuńczych i wychowawczych oraz w katechizacji dzieci i młodzieży.

Koncepcja świętości w ujęciu bł. Jerzego i jego własne doświadczenie zjednoczenia z Bogiem według Autorki mogą stanowić zachętę do podjęcia własnej, prywatnej refleksji nad świętością i do pójścia drogą, jaką wskazuje Błogosławiony wszystkim ludziom, dla których ojczyzną na ziemi jest Kościół.

Trzeba powiedzieć, że praca E. Matulewicz jest wybitnie twórcza, ponieważ po raz pierwszy opracowała mistykę oraz uwzględniła przeżycia mistyczne samego Błogosławionego. W ten sposób „obaliła” powszechnie panujące w Polsce przekonanie, że bł. Jerzy nie był mistykiem i że nie pisał nic o mystyce. To odkrycie automatycznie pociąga za sobą napisanie nowych opracowań hagiograficznych i nowego spojrzenia na życie duchowe Biskupa Wilna. Odczytanie przez Autorkę całego „Dziennika” w języku litewskim legło u podstaw powyższego sukcesu. Dlatego praca E. Matulewicz jest źródłowa, oryginalna i pionierska. Wnosi ona w polską i litewską hagiografię bł. Jerzego bezcenne treści mistyczne, dotychczas nie odczytane. Dokonała ona „rewolucji” hagiograficznej oraz stworzyła koncepcję mistyczną świętości.

Ks. Stanisław Urbański